लघु जलविद्युत परियोजनाले स्थानीय जनताको आर्थिक तथा शैक्षिक क्षेत्रमा पारेको प्रभाव

(भैरवनाथ गा.वि.स. बझाङ्ग)

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र केन्द्रीय विभाग, अर्थशास्त्र शिक्षा विभाग,
स्नातकोत्तर तह (एम.एड.) दोस्रो वर्षको आंशिक आवश्यकता
परिपूर्तिको लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

प्रस्तुतकर्ता
भिम बहादुर धामी
स्नातकोत्तर तह (एम.एड.) दोस्रो वर्ष
क्याम्पस रोल नं.: २१५१
परीक्षा रोल न. : २८१९०५/०६९
त्रि.वि. दर्ता नं. : ९-२-६०६-२००८

शिक्षा शास्त्र केन्द्रीय विभाग
अर्थशास्त्र शिक्षा विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर, काठमाडौं
२०७४

लघु जलविद्युत परियोजनाले स्थानीय जनताको आर्थिक तथा शैक्षिक क्षेत्रमा पारेको प्रभाव (भैरवनाथ गा.वि.स. बझाङ्ग)

४९४

- भिम बहादुर धामी
२०७४

लघु जलविद्युत परियोजनाले स्थानीय जनताको आर्थिक तथा शैक्षिक क्षेत्रमा पारेको प्रभाव

(भैरवनाथ गा.वि.स. बझाङ्ग)

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र केन्द्रीय विभाग, अर्थशास्त्र शिक्षा विभाग, स्नातकोत्तर तह (एम.एड.) दोस्रो वर्षको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिको लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

प्रस्तुतकर्ता

भिम बहादुर धामी

स्नातकोत्तर तह (एम.एड.) दोस्रो वर्ष

क्याम्पस रोल नं.: २१५१

परीक्षा रोल न. : २८१९०५/०६९

त्रि.वि. दर्ता नं. : ९-२-६०६-२००८

शिक्षा शास्त्र केन्द्रीय विभाग

अर्थशास्त्र शिक्षा विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर, काठमाडौं

२०७४

सिफारिस पत्र (RECOMMENDATION LETTER)

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र केन्द्रीय विभाग, अर्थशास्त्र शिक्षा विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको आंशिक आवश्यकता पूर्तिको लागि "**लघु जलविद्युत परियोजनाले स्थानीय जनताको आर्थिक तथा शैक्षिक क्षेत्रमा पारेको प्रभाव, भैरवनाथ गा.वि.स., बझाङ्ग**" शीर्षकमा तयार पारिएको शोधपत्र भिम बहादुर धामीले मेरो निर्देशनमा तयार पार्नु भएको हो । उहाँले तयार गर्नु भएको यो शोधप्रति म पूर्ण सन्तुष्टि .छु । उहाँको उत्तरोत्तर प्रगतिको कामना गर्दै आवश्यक मूल्याङ्कनको लागि प्रस्तुत शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

मिति :

....

प्रा.डा. महेशराज दाहाल

(शोध निर्देशक)

शिक्षाशास्त्र केन्द्रीय विभाग

अर्थशास्त्र शिक्षा विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर

स्वीकृति पत्र (APPROVAL LETTER)

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र केन्द्रीय विभाग, अर्थशास्त्र शिक्षा विभाग स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको आंशिक आवश्यकता पूर्तिको लागि भिम बहादुर धामीद्वारा प्रस्तुत "**लघु जलविद्युत परियोजनाले स्थानीय जनताको आर्थिक तथा शैक्षिक क्षेत्रमा पारेको प्रभाव, भैरवनाथ गा.वि.स., बझाङ्ग**" शीर्षकको शोध पत्र अर्थशास्त्र स्नातकोत्तर उपाधिको लागि स्वीकृत गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

१. विभागीय प्रमुख ....

२. बाह्य सुपरिवेक्षक ....

३. आन्तरिक सुपरिवेक्षक ....

मिति : ....

कृतज्ञताज्ञापन (ACKNOWLEDGEMENTS)

प्रस्तुत अध्ययन लघु जलविद्युत परियोजनाले स्थानीय जनताको आर्थिक तथा शैक्षिक क्षेत्रमा पारेको प्रभाव, भैरवनाथ गा.वि.स., बझाङ्ग शीर्षकको शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र केन्द्रीय विभाग अन्तर्गत अर्थशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिको लागि तयार पारेको छु ।

आफ्नो व्यस्त समयको बाबजुद पनि सहजढङ्गले अमूल्य समय दिई निरन्तर सुझाव, सल्लाह, प्रेरणा र उत्साह दिई शोधपत्र लेखनमा सद्भावपूर्ण सहयोग गर्नुहुने आदरणीय गुरु तथा शोध निर्देशक प्रा.डा. महेशराज दाहालप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । साथै शोधपत्र लेखनको क्रममा आवश्यक सल्लाह, सुझाव, प्रदान गर्नुहुने अर्थशास्त्र विभागका आदरणीय गुरुहरु विभागीय प्रमुख मिन राज पौडेल, श्री ध्रुव शिवाकोटी, श्रीमती पद्मा कोइराला (काफ्ले), श्री सूर्य बहादुर थापा, जगदीश मूर्ति कोइरालाप्रति आभार प्रकट गर्दछु ।

यस शोधपत्र लेखन कार्यका साथै उच्च शिक्षा अध्ययनको लागि सदैव सजग र सचेत गराउँदै यस तहसम्म पुऱ्याउनको लागि जीवनका हरेक पक्षमा प्रेरणा सहयोग गर्दै आउनु भएका मेरो आदरणीय बुबा मोहनराज धामी, आमा मानमती देवी धामी, दिदी धनकुला धामी, भिनाजी कलक रोकायाप्रति सदा ऋणि छु साथै मलाई बढाउनु हुने गुरु आमा दुर्गा देवी घिमिरे प्रति आभार प्रकट गर्दछु । शोधकार्यलाई पूर्णता प्रदान गर्न आवश्यक तथ्याङ्क उपलब्ध गराइदिनु हुने जुईलीगाड लघु जलविद्युत परियोजनाका मेनेजर इन्द्र बोहरा, परियोजना प्रमुख राम बहादुर धामी, परियोजना पूर्व सचिव मानव बहादुर बाहेरा, परियोजनामा कार्यरत कर्मचारी नर बहादुर ओली, मदन बहादुर धामीलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

अन्तमा यो शोधपत्र सफलतापूर्वक छिटो छरितोसँग कम्प्युटर टाइप र प्रिन्ट गर्न सहयोग गर्नुहुने आर.पी. कम्प्युटर सेन्टरका रामकृष्ण महर्जनप्रति विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

....

भिम बहादुर धामी

शोधकर्ता

शोधसार (ABSTRACT)

यस अध्ययनको साधारण उद्देश्य जुईलीगाड लघु जलविद्युत परियोजनाले स्थानीय जनताको आर्थिक (कृषि तथा गैर कृषि) र शैक्षिक क्षेत्रमा पारेको प्रभावको अध्ययन गर्नु हो । यस अध्ययनको विशिष्ट उद्देश्यहरुमा लघु जलविद्युत परियोजनाले स्थानीय जनताको कृषि तथा गैर कृषि क्षेत्रमा पारेको प्रभावको विश्लेषण गर्नु, लघु जलविद्युत परियोजनामा कार्यरत श्रमिकको पारिवारिक आर्थिक अवस्थाको विश्लेषण गर्नु, लघु जलविद्युत परियोजनाले स्थानीय जनताको शैक्षिक क्षेत्रमा पारेको प्रभावको विश्लेषण गर्नु हो ।

यस अध्ययनका उद्देश्य पूरा गर्न गुणात्मक, सङ्ख्यात्मक तथा साधनहरुको माध्यमद्वारा वर्णनात्मक तथा विश्लेषणात्मक तरिकाले तथ्याङ्कहरुको विश्लेषण गरिएको छ । यसका लागि पहिलो खण्डको जुईलीगाड लघु जलविद्युतबाट प्रभावित भैरवनाथ गा.वि.स. का वडा नं. १, २, ३ र ४ मा रहेका ३३७ घरधुरी मध्ये कृषि पेशामा संलग्न २०० किसानहरुबाट नमुनाको रुपमा १०० घरधुरी किसान, व्यापार व्यवसायमा संलग्न १३७ घरधुरी व्यापारी तथा उद्यमीबाट नमुनाको रुपमा ५० घरधुरी व्यापारीलाई समानुपातिक नमुना छनोट विधि अन्तर्गत चिट्ठा विधिको सहयोगबाट १५० घरधुरी र परियोजनामा कार्यरत ३ श्रमिक, १ परियोजना सञ्चालकलाई संगणना विधिको माध्यमबाट सतप्रतिशत छनोट गरी १५४ छनोट गरिएको छ । प्राथमिक तथ्याङ्क सकलनका रुपमा नमुना छनोटमा परेका किसान, व्यापारी, परियोजना सञ्चालक, परियोजनामा कार्यरत श्रमिकहरु रहेका छन् भने द्वितीय तथ्याङ्क सङ्कलनका रुपमा परियोजनाको वार्षिक अभिलेख, प्रकाशित तथा अप्रकाशित पुस्तक, पत्रपत्रिका, गा.वि.स. र जिल्ला विकास समिति, राष्ट्रिय योजना आयोग, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग र नेपाल राष्ट्र बैंकबाट आवश्यक सूचनाहरु संकलन गरिएको छ ।

यस अनुसन्धान सङ्कलित तथ्याङ्कहरुको विश्लेषणमा जुईलीगाड लघु जलविद्युत परियोजना निर्माण गर्दा ग्रामीण विद्युतीकरण विकास परियोजनाले ३९,२०,००० अनुदान, जि.वि.स. बाट १०,००,००० अनुदान, गा.वि.स. बाट २५,००,००० अनुदान, गरिबी निवारण कोष ३५,००,०००, सप्रोसबाट ८०,०००, LGCDP बाट १२००००० र GIZ बाट ४,००,००० लगानी गरिएको थियो । परियोजनाको निर्माण कार्य २०६४ सालदेखि सुरु भई २०६८ सालदेखि विद्युत वितरण गरिएको थियो । २०६८ सालदेखि २०७२ साल सम्म वार्षिक आम्दानी ३१,८६,००० वार्षिक खर्च २९,०१,४००, वार्षिक नाफा २८४७०० औषत

रहेको छ । परियोजनाले निर्माण हुनुभन्दा पहिला (२०६८ भन्दा अघि) गैर कृषि क्षेत्रका उद्योग व्यवसायहरु २५ थिए भने परियोजनाको निर्माण पश्चात २०७३ साल सम्म व्यापार व्यवसाय ८९ रहेका छन् ।

परियोजनाबाट प्रभावित नमुना छनोटमा परेका १०० घरधुरीका किसानले कृषि, जागिर र वैदेशिक रोजगारबाट वार्षिक आम्दानी ३,४४,७६,००० औषत वार्षिक आम्दानी ३,४४,७६० प्राप्त गरेका थिए भने उपभोग, शिक्षा, स्वास्थ्य, चाडपर्व र अन्यमा वार्षिक खर्च २,९१,००,०००, औषत वार्षिक खर्च २,९१,००० थियो भने वार्षिक वचत ५,३७,६०० औषत वार्षिक वचत ५३,७६० थियो । त्यस्तै गरी नमुना छनोटमा परेका ५० घरधुरीका व्यापारीहरुले कृषि, व्यापार व्यवसाय, जागिर र वैदेशिक रोजगारबाट वार्षिक आम्दानी २,५०,९२,०००, औषत वार्षिक आम्दानी ५,०१,८४० प्राप्त गरेका थिए भने उपभोग शिक्षा, स्वास्थ्य, चाडपर्व र अन्यमा वार्षिक खर्च १,७७,००,०००, औषत वार्षिक खर्च ३,५४,००० भएको थियो भने वार्षिक बचत ७३,९२,०००, औषत वार्षिक बचत १,४७,८४० भएको थियो र परियोजनामा कार्यरत ३ जना श्रमिकका परिवारले कृषि, जागिर र व्यापारबाट वार्षिक आम्दानी ११,७०,००० प्राप्त गरेका थिए भने उपभोग शिक्षा, स्वास्थ्य, चाडपर्व र अन्यमा, वार्षिक खर्च ८,३०,००० र वार्षिक बचत १,१३,३३३ औषत वार्षिक बचत ६८,००० भएको थियो ।

जुईलीगाड लघु जलविद्युत परियोजनाबाट प्रभावित नमुना छनोटमा परेका कृषि पेशामा संलग्न १०० घरधुरी कृषक, ५० घरधुरी उद्यमी तथा व्यापारी र परियोजना कार्यरत ३ जना श्रमिकको आर्थिक प्रभाव कस्तो रहेको छ भनी सोधिएको प्रश्नमा कृषकका ३० घरधुरी अर्थात् ३० प्रतिशतले न्यून, २० घरधुरी अर्थात् २० प्रतिशतले माध्यम र ५० घरधुरी अर्थात् ५० प्रतिशतले परियोजनाले उच्च प्रभाव पार्यो भन्ने प्रतिक्रिया दिएका छन् । त्यस्तै गरी व्यापारी तथा उद्यमीका ४ घरधुरी अर्थात् ८ प्रतिशतले न्यून, १० घरधुरी अर्थात् २० प्रतिशतले मध्यम र ३६ घरधुरी अर्थात् ७२ प्रतिशतले परियोजनाले आर्थिक क्षेत्रमा उच्च प्रभाव पार्यो भन्ने प्रतिक्रिया दिएका छन् भने परियोजनामा कार्यरत ३ जना श्रमिकहरु मध्ये १ घरधुरी अर्थात् ३३.३३ प्रतिशतले न्यून, १ घरधुरी अर्थात् ३३.३३ प्रतिशतले मध्यम र १ घरधुरी अर्थात् ३३.३३ प्रतिशतले परियोजनाले उच्च प्रभाव पार्यो भन्ने प्रतिक्रिया दिएका छन् । १०० घरधुरी कृषकमध्ये १८ घरधुरीका बालबालिकाहरुले निजी विद्यालयमा, ८२

घरधुरीका बालबालिकाहरुले सरकारी विद्यालयमा अध्ययन गर्दछन् भने ५० घरधुरीका उद्यमी तथा व्यापारी मध्ये २५ घरधुरीका बालबालिकाहरुले निजी विद्यालयमा र २५ घरधुरीका बालबालिकाहरुले सरकारी विद्यालयमा अध्ययन गर्दछन् भने परियोजनामा कार्यरत ३ जना श्रमिकमध्ये २ श्रमिकका बालबालिकाहरुले सरकारी विद्यालय र १ श्रमिकका बालबालिकाहरुले निजी विद्यालयमा अध्ययन गर्दछन् ।

परियोजनाले आगमनले सूचना तथा सञ्चारको क्षेत्रमा स्थानीय जनताहरुको पहुँच विस्तार गरेको छ । जसबाट विश्वमा घटेका ताजा घटना एवम् जानकारीहरु तत्काल प्राप्त गर्ने सहज वातावरण सिर्जना भएको छ । अध्ययन क्षेत्रको शैक्षिक विकासको लागि आधुनिक शैक्षिक सामग्री, कम्प्युटर, इमेल, इन्टरनेट आदि सुविधाहरुको प्रयोगमा पनि उल्लेख वृद्धि भएको छ । परियोजनाको निर्माण पछि स्थानीय स्तरको व्यापार व्यवसाय, उद्योग धन्दा र कृषि क्षेत्र आदिको विकासको साथै रोजगारकि अवसरहरुको सिर्जनाबाट स्थानीय जनताको आयआर्जनमा समेत वृद्धि भएको छ । अध्ययन क्षेत्रमा शतप्रतिशत घरधुरीले विद्युतको उपयोग गर्न पाएका छन् । यसप्रकार जुईलीगाड लघु जलविद्युत परियोजनाले स्थानीय जनताको आर्थिक तथा शैक्षिक क्षेत्रको विकासमा निकै राम्रो प्रभाव पारेको छ । साथै केन्द्रीय प्रसारण लाइन पुग्न नसकेर अध्यारोमा बस्न बाध्य भएका स्थानीय जनताहरुले लोडसेडिङ्गमुक्त जीवन बिताउन पाउनुका साथै भैरवनाथ गा.वि.स. ले आर्थिक, शैक्षिक लगायत समग्र पक्षको विकासमा ठूलो फड्को मारेको छ ।

छोटो शब्दको अर्थ (LIST OF ABBREVIATION)

गा.वि.स.	:	गाउँ विकास समिति
जि.वि.स.	:	जिल्ला विकास समिति
वि.सं.	:	विक्रम सम्बत्
आ.व.	:	आर्थिक वर्ष
नं.	:	नम्बर
रु	:	रुपैया
क्र.सं.	:	क्रम सङ्ख्या
मि.	:	मिटर
कि.मि.	:	किलो मिटर
मे.वा.	:	मेगा वाट
ने.वि.का	:	नेपाल विद्युत प्राधिकरण
प्रा.वि.	:	प्राथमिक विद्यालय
नि.मा.वि.	:	निम्न माध्यमिक विद्यालय
मा.वि.	:	माध्यमिक विद्यालय
उ.मा.वि.	:	उच्च माध्यमिक विद्यालय
त्रि.वि.	:	त्रिभुवन विश्वविद्यालय
GIZ	:	German International
I.M.E.	:	International Money Express
L.G.C.D.P.	:	Local Government and Community Development Programme
NTC	:	Nepal Electricity Authority
SLC	:	School Leaving Certificate
VDC	:	Village Development Committee

विषयसूची (CONTENTS)

सिफारिस पत्र (RECOMMENDATION LETTER) **i**

स्वीकृति पत्र (APPROVAL LETTER) **ii**

कृतज्ञताज्ञापन (ACKNOWLEDGEMENTS) **iii**

शोधसार (ABSTRACT) **iv**

छोटो शब्दको अर्थ (LIST OF ABBREVIATION) **vii**

विषयसूची (CONTENTS) **viii**

तालिका सूची (LIST OF TABLES) **xiii**

अध्याय : एक (CHAPTER ONE) **१–१०**

१. परिचय (Introduction) १

१.१ अध्यनको पृष्ठभूमि (Background of Study) १

१.२ समस्याको कथन (Statement of the Problem) ३

१.३ अध्ययनको उद्देश्य (Objectives of the Study) ५

१.४ अनुसन्धान प्रश्न (Research Question) ५

१.५ अध्ययनको महत्त्व/औचित्य (Significance of the Study) ६

१.६ अध्ययनको परसीमा (Delimitations of the Study) ७

१.७ महत्वपूर्ण शब्दावलीहरुको कार्यात्मक परिभाषा (Operational Definition of Keys Terms) ८

१.८ अध्ययनको संगठन (Organization of the Study) ९

अध्याय : दुई (CHAPTER- TWO) **११–२५**

२. सम्बन्धित साहित्यको पुनरावलोकन र अवधारणात्मक ढाँचा (Review of Related Literature and Conceptual Framework) ११

२.१ सैद्धान्तिक साहित्यको पुनरावलोकन (Review of Theoretical Literature) ११

२.२ पूर्व साहित्यको अध्ययन (Review of Emperical Literature/Previous Study) १५

२.३ पुनरावलोकनको प्रस्तुत अध्ययनमा प्रभाव (Implication of the Review for the Study) २०

२.४ अनुसन्धान अन्तर (Research Gap) २३

२.५ अवधारणात्मक ढाँचा (Conceptual Framework) २४

२.६ कार्यात्मक ढाँचा (Functional Framework) २५

अध्याय : तीन (CHAPTER THREE) २६–३२

३. अनुसन्धान विधि र तरिकाहरु (Methods and Procedures of the Study) २६

३.१ अध्ययनको ढाँचा र विधि (Design and Method of the Study) २६

३.२ तथ्याङ्कको स्रोतहरु (Sources of Data) २६

३.२.१ प्राथमिक तथ्याङ्कको स्रोतहरु (Sources of Primary Data) २६

३.२.२ द्वितीय तथ्याङ्कको स्रोतहरु (Sources of Secondary Data) २७

३.३ जनसङ्ख्या र नमुना आकार र नमुना छनोट रणनीति (Population, Sample Size and Sampling Strategy) २७

३.३.१ जनसङ्ख्या (Population) २७

३.३.२ नमुना आकार (Sampling Size) २७

३.३.३ नमुना छनोट रणनीति (Sampling Strategy) २७

३.४ अध्ययनको क्षेत्र (Study Area/Field) २९

३.५ तथ्याङ्क सङ्कलनका साधनहरु (Tools of Data Collection) ३०

३.५.१ प्रश्नावली (Questionnaire) ३०

५.३.२ अवलोकन सूची (Observation List) ३०

३.५.३ छलफल निर्देशिका (Discussion Guide) ३१

३.६ तथ्याङ्क सङ्कलनका तरिकाहरु (Techniques of Data Collection) ३१

३.६.१ अन्तर्वार्ता (Interview) ३१

३.६.२ प्रत्यक्ष अवलोकन (Direct Observation) ३१

३.६.३ लक्षित समूह छलफल (Focus Group Discussion) ३२

३.७ तथ्याङ्क संकलनका तौरतरिकाहरु (Data Collection Procedures) ३२

३.८ तथ्याङ्क प्रस्तुतिकरण र विश्लेषणका तौरतरिकाहरु (Data Analysis and Interpretation Procedures) ३२

अध्याय : चार (CHAPTER- FOUR) ३३–७९

४. नतिजाको प्रस्तुतीकरण र विश्लेषण (Interpretation and Analysis of Results) ३३

४.१ बझाङ्ग जिल्लाको परिचय (Introduction of Bajhang District) ३३

४.१.१ भौगोलिक अवस्था (Geographical Status) ३४

४.१.२ जनसांख्यिकी अवस्था (Demographic Status) ३४

४.१.३ धर्म र संस्कृति (Religion and Culture) ३४

४.१.४ जातजाति (Ethnicity) ३४

४.१.५ आर्थिक अवस्था (Economics Status) ३५

४.२ भैरवनाथ गा.वि.स. को परिचय (Introduction of Bhairabnath VDC) ३५

४.२.१ भौगोलिक अवस्था (Geographical Status) ३६

४.२.२ जनसांख्यिकी अवस्था (Demographic Status) ३६

४.२.३ धर्म र संस्कृति (Religion and Culture) ३७

४.२.४ जातजाति (Ethnicity) ३८

४.२.५ आर्थिक अवस्था (Economic Status) ३८

४.२.६ शैक्षिक अवस्था (Educational Status) ३८

४.३ जुईलीगाड लघु जलविद्युत परियोजनाको वर्तमान अवस्था (Current Situation of Jualigad Micro Hydro Power Project) ४०

४.३.१ जुईलीगाड लघु जलविद्युत परियोजनाको परिचय (Introduction of Jualiguid Micro Hydropower Project) ४०

४.३.२ जुईलीगाड लघु जलविद्युतको लगानी (Investment of Jualigard Micro Hydropower) ४१

४.३.३ परियोजनाको क्षेत्रफल (Area of Project) ४२

४.३.४ विद्युत उत्पादन र वितरण (Production and Distribution of Electericity) ४२

४.३.५ जुईलीगाड लघु जलविद्युत परियोजनाको विद्युत महशुल दर (Electricity Rate of Jualigard Micro Hydropower Project) ४२

४.३.६ परियोजनाको वार्षिक, आम्दानी, खर्च र नाफा (Yearly Income, Expenditure and Profit of Project) ४३

४.३.७ भैरवनाथ गा.वि.स. का व्यापार व्यवसाय (Trade Business in Buairabnath VDC) ४४
४.३.८ नमुना छनोटमा परेका कृषक र व्यापारीको उमेरगत विवरण (Agewise Distribution of Sampled Farmers and Businessman) ४६
४.३.९ परियोजनाका श्रमिकको उमेरगत विवरण (Agewise Distribution of Project Workers Labours) ४७
४.४ नमुना छनोटमा परेका स्थानीय किसानको आर्थिक अवस्था (Economic Conditions of Sampled Local Farmers) ४७
४.४.१ किसानको वार्षिक आम्दानी (Annual Income of the Farmers) ४८
४.४.२ किसानको वार्षिक खर्च (Annual Expenditure of the Farmers) ४९
४.४.३ किसानको वार्षिक बचत (Annual Saving of the Farmers) ५१
४.५ नमुना छनोटमा परेका उद्यमी/व्यापारीको आर्थिक अवस्था (Economic Conditions of Sampled Local Industrious/Business) ५३
४.५.१ उद्यमी/व्यापारीको वार्षिक आम्दानी (Annual Income of the Industrious/Businessman) ५३
४.५.२ उद्यमी/व्यापारीको वार्षिक खर्च (Annual Expenditure of the Industrious/ Businessman) ५५
४.५.३ उद्यमी/व्यापारीको वार्षिक बचत (Annual Saving of the Industrious/ Businessman) ५७
४.६ स्थानीय किसान र व्यापारीको आर्थिक अवस्थाको तुलना (Economical Comparison of Local Farmer and Businessman) ५८
४.६.१ स्रोतगत वार्षिक आम्दानीको तुलना (Comparison of Sourcewise Anual Income) ५८
४.७ श्रमिकको आर्थिक अवस्था (Economic Situation of Labour) ५९
४.७.१ श्रमिकको वार्षिक आम्दानी (Annual Income of the Labours) ६०
४.७.२ श्रमिकको वार्षिक खर्च (Annual Expenditure of the Labours) ६१
४.७.३ श्रमिकको वार्षिक बचत (Annual Saving of the Labours) ६३
४.८ शैक्षिक अवस्था (Education Status) ६४

४.८.१ छनोटमा परेका किसानहरुको शैक्षिक अवस्था (Educational Status of Sample Farmers ६४
४.८.२ छनोटमा परेका उद्यमी/व्यापारीको शैक्षिक अवस्था (Educational Status of Sampled Industrious/Businessman) ६७
४.८.३ परियोजनामा कार्यरत श्रमिकको शैक्षिक अवस्था (Educational Status of Project Workers Labours) ७०
४.९ जुईलीगाड लघु जलविद्युत परियोजनाको आर्थिक प्रभाव (Economic Impact of the Jualigad Micro Hydropower Project) ७२
४.९.१ किसान र व्यापारीको शैक्षिक प्रभाव (Education Impact of Farmers and Businessman) ७३
४.९.२ श्रमिकको शैक्षिक प्रभाव (Educational Impact of Labours) ७५
४.१० परियोजनामा देखापरेका समस्याहरु (Problems of the Project) ७६
४.११ सारांश (Summary) ७७

अध्याय : पाँच (CHAPTER- FIVE) **८०–८६**

५. निष्कर्ष र सुझावहरु (Conclusion and Recommendations) ८०
५.१ निष्कर्ष (Conclusion) ८०
५.२ सुझावहरु (Recommendations) ८३
५.२.१ नीति सम्बन्धी सुझाव (Policy Related Recommendations) ८३
५.२.२ प्रयोगात्मक क्षेत्रसँग सम्बन्धित सुझावहरु (Practice Related Recommendations) ८५
५.२.३ आगामी अनुसन्धानसँग सम्बन्धित सुझावहरु (Further Research Related Recommendations) ८५

सन्दर्भ सामग्री (REFERENCE)

अनुसूचीहरु

तालिका सूची (LIST OF TABLES)

तालिका १.१ : अध्ययन क्षेत्रको नमुना घरधुरी विवरण, २०७३ २९

तालिका ४.१ : भैरवनाथको घरधुरी र लिङ्गको आधारमा वडा गत जनसंख्या विवरण ३७

तालिका ४.२ : विद्यालय तथा क्याम्पस संख्याको विवरण ३९

तालिका ४.३ : जुईलीगाड लघु जलविद्युत परियोजनाको लगानी सम्बन्धी विवरण ४१

तालिका ४.४ : जुईलीगाड लघु जलविद्युतको विद्युत महशुलदर सम्बन्धी विवरण ४३

तालिका ४.५ : परियोजनाको वार्षिक आम्दानी खर्च र नाफा सम्बन्धी विवरण ४४

तालिका ४.६ : जुईलीगाड लघु जलविद्युत परियोजनाको स्थापना हुनुभन्दा पहिले र पछिको गैर कृषि क्षेत्रका व्यापार व्यवसायहरुको विवरण ४५

तालिका ४.७ : नमुना छनोटमा परेका किसान र व्यापारीका घरपरिवार उमेर समूह ४६

तालिका ४.८ : परियोजनामा कार्यरत श्रमिकको घरपरिवारको उमेर समूह, २०७३ ४७

तालिका ४.९ : नमुना छनोटमा परेका किसानका आम्दानीका स्रोतहरु, २०७३ ४८

तालिका ४.१० : नमुना छनोटमा परेका किसानको तहगत वार्षिक आम्दानी विवरण, २०७३ ४९

तालिका ४.११ : नमुना छनोटमा परेका किसानको क्षेत्रगत वार्षिक खर्च विवरण, २०७३ ५०

तालिका ४.१२ : नमुना छनोटमा परेका किसानको तहगत खर्च विवरण, २०७३ ५१

तालिका ४.१३ : नमुना छनोटमा परेका किसानको वार्षिक बचत विवरण, २०७३ ५२

तालिका ४.१४ : नमुना छनोटमा परेको उद्यमी/व्यापारीका आम्दानीका स्रोतहरु, २०७३ ५३

तालिका ४.१५ : नमुना छनोटमा परेका उद्यमी/व्यापारीको तहगत वार्षिक आम्दानी विवरण, २०७३ ५४

तालिका ४.१६ : नमुना छनोटमा परेका उद्यमी/व्यापारीको क्षेत्रगत वार्षिक खर्च विवरण, २०७३ ५५

तालिका ४.१७ : नमुना छनोटमा परेका उद्यमी/व्यापारीको तहगत खर्च विवरण, २०७३ ५६

तालिका ४.१८ : नमुना छनोटमा परेका उद्यमी/व्यापारीको वार्षिक बचत विवरण, २०७३ ५७

तालिका ४.१९ : किसान र व्यापारीको स्रोतगत वार्षिक आम्दानीको तुलना विवरण, २०७३ ५९
तालिका ४.२० : श्रमिकका घरपरिवारको स्रोतगत वार्षिक आम्दानी, २०७३ ६०
तालिका ४.२१ : श्रमिकको तहगत वार्षिक आम्दानी विवरण, २०७३ ६१
तालिका ४.२२ : श्रमिकको क्षेत्रगत वार्षिक खर्च विवरण, २०७३ ६२
तालिका ४.२३ : श्रमिकको तहगत वार्षिक खर्च विवरण, २०७३ ६३
तालिका ४.२४ : श्रमिकको वार्षिक बचत विवरण, २०७३ ६३
तालिका ४.२५ : नमुना छनोटमा परेका किसानका घरपरिवारको शैक्षिक अवस्था, २०७३ ६५
तालिका ४.२६ : नमुना छनोटमा परेका किसानको घरपरिवारको तहगत शैक्षिक अवस्था विवरण, २०७३ ६६
तालिका ४.२७ : नमुना छनोटमा परेका घरमुली किसानहरुको शैक्षिक अवस्था, २०७३ ६७
तालिका ४.२८ : नमुना छनोटमा परेका उद्यमी/व्यापारीका घरपरिवारको शैक्षिक अवस्था, २०७३ ६८
तालिका ४.२९ : नमुना छनोटमा परेका उद्यमी/व्यापारीका घरपरिवारको तहगत शैक्षिक अवस्था, २०७३ ६८
तालिका ४.३० : नमुना छनोटमा परेका उद्यमी/व्यापारीको घरमुलीको शैक्षिक अवस्था, २०७३ ६९
तालिका ४.३१ : श्रमिकका घरपरिवारको शैक्षिक अवस्था, २०७३ ७०
तालिका ४.३२ : श्रमिकका घरपरिवारको तहगत शैक्षिक अवस्था, २०७३ ७१
तालिका ४.३३ : परियोजनामा कार्यरत श्रमिकको घरमुलीको शैक्षिक अवस्था, २०७३ ७१
तालिका ४.३४ : परियोजनाको आर्थिक प्रभाव ७३
तालिका ४.३५ : नमुना छनोटमा परेका किसान र व्यापारीको तहगत वार्षिक आम्दानी, २०७३ ७४
तालिका ४.३६ : श्रमिकको तहगत वार्षिक आम्दानी, २०७३ ७५